

Местни признаци за предсказване на времето

Силната зависимост на човека от условията на времето го е накарала още от най-древни времена да наблюдава атмосферните явления, да следи тяхната последователност и да се опитва да предсказва атмосферните промени. Чрез предаване на опита от поколение на поколение хората са разбирали, че различните промени на времето не настъпват внезапно, а са предшествани за известен интервал от време от други явления или събития. Местните признаци за предсказване на времето могат да се разделят на общи и специални. Първите са валидни за пояса на умерените ширини и са свързани с атмосферните процеси, обусловени от движението на въздушните маси и атмосферни фронтове, от циклоните и антициклоните. Вторите са характерни само за даденото място или за места с едни и същи топографски особености, тъй като зареждането и протичането на някои атмосферни явления зависят до голяма степен от своеобразието на релефа на района.

Признаци, свързани със състоянието на атмосферата.

Когато не разполагаме със синоптични карти от писаните и електронните медии, ние нямаме възможност да видим “движението на времето” над обширни пространства. Ето защо трябва да търсим такива местни признаци, по които могат да се правят изводи за преместването на циклоните и свързаните с тях фронтове. Това са преди всичко облаците. По техния вид, височина и движение до известна степен може да се съди за въздушните течения във височина, за преместването на атмосферните смущения, за степента на устойчивост на въздушната маса, а от там и за времето за определения срок напред. Като местни признаци могат да се използват и различните оптични явления, които зависят от състоянието на атмосферата. Окраската на вечерната заря или утринната зора напр. зависят от количеството водна пара и прах в атмосферата, т.е. от свойствата на въздушната маса, които в крайна сметка определят до голяма степен и характера на времето. Със състоянието на атмосферата са свързани и радиосмущенията, затова те също могат да се използват като признаци за предсказване на времето.

Признаци за запазване на ясно и сухо време. Както знаем, такова е времето в областите с повишено атмосферно налягане, формирани в устойчива въздушна маса. Характерни признаци, че времето ще остане ясно и сухо има когато след ясна нощ, към 9-10ч. започват да се образуват купести облаци на хубаво време, които достигат максималното си развитие към 16-17ч. и през нощта отново се изяснява. През пролетта и есента може да се образува роса, а понякога и слана, за което народа е казал “Нощна роса – ясен ден”. Най-добър признак за задържането на хубавото време е чистия залез на слънцето. През зимата при чист залез на слънцето челата на високите планински върхове са обагрени в червено и наблюдателите предвиждат “Ако върхът пламти, нощта и денят ще бъдат ясни”. Чистият син цвят на небето през зимата е също така един от признаците за задържане на ясното време. Освен това народа казва “Ясна луна – очаквай слана” (през пролетта и есента),

“Бялата луна не дава нито дъжд, нито сняг” или “Бяла луна – слънчев ден”. Всичко това е следствие от липсата на облачност и малката влажност на въздуха. Що се отнася до радиосмущенията, те са слаби, а през лятото имат денонощен ход – усилват се през деня и отслабват през нощта.

Признаци за преминаване от ясно и сухо към неустойчиво време. Неустойчивото време се наблюдава най-често през лятото в еднородна неустойчива въздушна маса или при преминаване на слабоизразен въздушен фронт. Свързано е преди всичко с нагриването на земната повърхност от слънчевите лъчи. През нощта е било почти ясно, а в следобедните часове се разразяват гръмотевични бури и падат краткотрайни валежи. Тези валежи имат петнист характер и не обхващат обширни площи, затова предсказването на точното място и времето, по което ще паднат, е невъзможно. През лятото още от сутринта по някои признаци могат да се предскажат краткотрайните валежи и гръмотевичните бури за следобедните часове. Сутрин купестите облаци се появяват рано, като са наредени във вид на зъбци или кули. Това показва, че атмосферата е в неустойчиво състояние. То стимулира възходящите потоци, породени от нагриването на земната повърхност през деня и образуваните купести облаци бързо нарастват във височина и се закълбят, като се превръщат в купесто-дъждовни облаци. От тях падат краткотрайни валежи и се разразяват гръмотевични бури. Народът казва “Ако сутрин облаци има на планина – привечер чакай дъжд”. Ниобходимо условие за образуването на купесто-дъждовни облаци е и голямото влагосъдържание на въздуха. Ето защо, ако през лятото сутрин има мъгла, след пладне ще гърми. Високата влажност на топлия въздух създава усещане за задух, въздухът като че ли “пари”. Оттук произхожда и изразът “Задухът без гръмотевици не ще мине”. От друга страна, ако вятърът духа неравномерно, т.е. ту се усилва, ту отслабва, променяйки посоката си, а през нощта се усили още повече, вероятността за неустойчиво време се увеличава. Признак също е и ако димът от комините се стеле ниско над земята. Ако през деня небето е бяло, мътно и слънцето залязва зад облаци – ще има дъжд. Радиосмущенията се засилват рязко още от сутринта поради възникващите във въздуха електрически заряди.

Признаци за настъпване на лошо време. Всяка коренна промяна на времето е свързана с приближаването или преминаването на циклони и на разположените в тях фронтове. Ето защо едни от признаците за влошаване на времето са свързани с нарушаване на нормалния денонощен ход на метеорологичните елементи, характерен за антициклоничното време. Други подсказват приближаването на циклона и на свързаните с него фронтове. Тъй като в предната част на циклона е разположен топлия или т.нар. оклюзионен фронт, през зимата студът отслабва още преди да е дошъл фронтът, а през лятото денонощния ход на температурата се нарушава. Ако температурата в 17ч. е по-висока, отколкото в 14ч., трябва да се очаква разваляне на времето. Този признак, забелязан и проверен в съвременната синоптична практика, има сбъдваемост 90-95%. Нощта преди влошаване на времето е топла и ветровита, роса не се образува. Народът казва “Ако сутрин тревата е суха, привечер очаквай дъжд”. Важен признак за приближаването на циклон е и вятърът. Той започва да се усилва независимо от часа на денонощието. Морският бриз и планинско-долинната циркулация се нарушават. Сменя се и посоката на вятъра. В северозападна България народът казва “Появи ли се кошава

(източния вятър) – времето се влошава, завалява”. Това е така , защото в челната част на циклона духат южни, югоизточни, а понякога и източни ветрове. Друг предвестник за валежи и застудяване е фьонът, който се появява в някои райони на страната. Затова, ако през пролетта и есента комините не теглят – времето ще се разваля. Най-важните предвестници за влошаване на времето са перестите облаци, които се появяват от запад и постепенно преминават в пересто-слоести, а те – във високослоести. Това е облачността пред топлия фронт. В зависимост от скоростта на движението му времето се разваля след 20 до 24 часа (по-рядко след 36 часа) от появата на перестите облаци. Този признак е валиден главно за студеното полугодие, защото през лятото топлите фронтове са слабо изразени и не дават валежи. Предвестници на застудяване и валежи са и лещообразните облаци, които се наблюдават в някои райони северно от планините. Освен това народа е установил доста признаци, свързани с увеличаването на влажността на въздуха преди влошаване на времето. Някои от тях са следните: “Ако солта овлажнява – времето се разваля”. “Ако струните на музикалните инструменти са отпуснати е на дъжд, а ако са опънати до скъсване е на сухо време”. “Ако тръбата на клозетното казанче овлажнява – времето ще се разваля”. За високата влажност на въздуха говори и червения цвят на вечерната заря. Ако предишния ден вечерната заря е била оранжева или розова, а на следващия ден придобие пурпурна окраска, причината за това може да бъде приближаването на по-влажна въздушна маса от запад и могат да се очакват валежи. Цветовете на залезът се променят и от тънките перести облаци – те разсейват слънчевата светлина и правят залеза мътен. Ето защо бледният залез на слънцето е признак за влошаване на времето. Предвестник на дъжда е и бледата луна. Признак за влошаване на времето могат да бъдат и някои миризми – силно и неприятно започват да миришат например каналите и блатата. Това е свързано с падането на атмосферното налягане. Докато то е високо, газовете, получени например при гниенето или при други процеси, се задържат близо до самата повърхност, а при ниско налягане излизат навън и се разпространяват нагоре и настрани. Освен това съществуват характерни оптични явления, които се наблюдават добре, когато други предвестници още не се забелязват. Такива са кръговете и венците около слънцето и луната. Те се образуват при появата на перести облаци (предвестниците на топъл фронт) и се наблюдават тогава, когато самите облаци са все още незабележими (особено, когато се появяват през нощта). При венците трябва да се следи и промяната на размерите им с течение на времето. Ако радиуса на венеца и яркостта на цветовете му намаляват, това означава, че водните капки или ледените кристали на облака нарастват и може да се очаква валеж. Във всички краища на страната народа казва “Появи ли се харман около Луната или Слънцето, времето ще се развали”. Когато няма Луна, за приближаването на топлия фронт може да се съди и по звездите. Действително, ако небето се покрие с перести или пересто-слоести облаци, по слабите звезди изчезват и затова народа казва “Когато звездите започнат да се крият, скоро ще има дъжд”. Признак за приближаването на циклон и за разваляне на времето е и трептенето на звездите. То се усилва при усилването на вятъра (т.е. при неспокойно състояние на атмосферата), при понижаване на температурата и увеличаване на влажността. Предвестник на лошото време е и увеличаването на чуваемостта, тъй като скоростта на звука и звукопроводимостта във влажния въздух са по-големи, отколкото в сухия. Затова, ако гласовете се чуват

отдалече или ако гората ечи, може да се очаква дъжд, а през зимата – сняг. Тук обаче трябва да се внимава да не се изпадне в грешка, тъй като чуватостта може да се увеличи и поради попътен вятър. Признаци за скорошно разваляне на времето са и рязкото усилване на радиосмущенията и нарушаването на техния денонощен ход, характерен за антициклоничното време. Ако времето ще се разваля поради приближаването на студен фронт, радиосмущенията рязко се засилват. От друга страна, рязкото отслабване на радиосмущенията е свързано с приближаването на топъл фронт – тогава устойчивостта на атмосферата се увеличава.

Признаци за задържане на лошото време. Почти всички местни признаци са забележими само при хубаво време, затова без синоптична карта трудно може да се предскаже кога ще завърши настъпилият период с лошо време. Все пак, има някои признаци, които показват, че времето ще се задържи такова, и, че няма да се промени през слезващите няколко часа. Например, ако дъждът или снегът падат равномерно, без забележими усилвания или отслабвания. Ниската слоеста облачност има почти сив цвят без видими закълбявания. Температурата почти не се променя и няма забележим денонощен ход. Вятърът не променя посоката си, особено ако е югоизточен, източен или североизточен. Признак, че времето ще се задържи лошо е и отслабването на радиосмущенията.

Признаци за подобряване на времето. Продължителното задържане на лошото време е свързано с циклоните. Поради това подобрене на времето ще настъпи тогава, когато района, в който се намира наблюдателя, попадне в тилната част на циклона, след което ще се образува антициклон – носител на хубавото време. Основен признак за тази промяна е преминаването на студен фронт. Западният или северозападният вятър постепенно отслабва, валежите спират, облачността се разкъсва и намалява. През зимата настъпва чувствително застудяване, а през лятото – повишаване на температурите. Обикновено колкото по-бавно настъпва тази промяна, толкова по-вероятно е последвалото я ясно и сухо време да се задържи по-дълго. Бавното подобрене на времето показва, че циклона, причинил лошото време, е бил добре развит и слабоподвижен, така че антициклона, формирал се в тилната му част, също остава слабоподвижен и определя характера на времето в дадения район в продължение на няколко дни. Обратно, ако подобрието на времето настъпва бързо, то е краткотрайно. Това се наблюдава тогава, когато слаборазвити циклони и следващите ги области на повишено налягане се редуват бързо, т.е. лошото време се следва от временно подобрене.